

Biuletyn Informacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dane osoby z katalogu osób "rozpracowywanych"

Imiona: Zdzisław

Nazwisko: Derkus

Miejsce urodzenia: Raciąż pow. Sierpc

Data urodzenia: 05-06-1921

Imię ojca: Antoni

Imię matki: Melania

Dodatkowe informacje:

Treść zapisów ewidencyjnych

Opis materiałów	Stan zachowania	Uwagi
<p>Zdzisław Derkus (ur. w czerwcu 1921 r.) w latach 1943-1947 był żołnierzem AK i Ruchu Oporu Armii Krajowej (ROAK), w okresie komunistycznej amnestii w 1947 roku nie ujawnił się i działał nadal w niepodległościowej konspiracji ROAK na terenie powiatów Płock, Sierpc, Płońsk, Rypin, Brodnica i Mława. Od jesieni 1947 sierż. Zdzisław Derkus był żołnierzem antykomunistycznego Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW). W latach 1947-1949 nosił pseudonim „Urkes”. Walczył z komunistycznymi władzami m.in. w szeregach zbrojnego oddziału ROAK (następnie oddziału NSZ / NZW) pod dowództwem por. Franciszka Majewskiego pseud. „Słony”, „Mściciel”. Zdzisław Derkus pseudonim „Urkes” figuruje w aktach i zapisach ewidencyjnych, protokołach brakowania akt oraz w kartotekach WUBP i MBP / MSW w Warszawie, WUBP w Bydgoszczy, PUBP Sierpc, PUBP Rypin i PUBP w Płocku z lat 1946-1949. Zapisano w nich między innymi, że Zdzisław Derkus vel Derkuciak był „inwigilowany przez PUBP Sierpc, był podejrzany jako członek bandy”. Zannotowano, że Zdzisław Derkus pseudonim „Urkes” „w dniu 11 lutego 1949 został zabity w czasie akcji” (tj. w czasie obławy UB i kilku batalionów KBW na 10-osobowy oddział NZW pod dowództwem sierż. Jana Malinowskiego pseud. "Stryj" w lesie koło wsi Sinogóra pow. Mława). Wraz ze Zdzisławem Derkusem poległo tego dnia w walce z KBW, UB i MO także sześciu innych żołnierzy NZW: Jan Malinowski "Stryj", Tadeusz Denst "Alojzy", Stanisław Pospisiel "Leszek", Jan Jaraczewski "Młody", Stanisław Michałak "Kozak" i Jan Wiśniewski "Czarny".</p>		<p>Wpis na podstawie zapisów ewidencyjno-kartotecznych.</p>

Zdzisław Derkus pseudonim „Urkes” figuruje wraz z kilkuset innymi żołnierzami i współpracownikami Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) w wielotomowych aktach KW MO w Warszawie z lat 1978-1981 zatytułowanych "Charakterystyka nr 63, dot. nielegalnej org. i band XXIII Okręgu NZW pod dowództwem Stefana Bronarskiego pseud. >Roman<". Te materiały, w tym m.in. kwestionariusze osobowe żołnierzy i współpracowników NZW, zostały opracowane w latach 1978-1981 (na bazie dawnych materiałów UB z lat 1940-ch i 1950-ch) przez Wydział "C" Komendy Wojewódzkiej MO w Warszawie. W kwestionariuszu dot. Zdzisława Derkusa pseudonim „Urkes” zapisano między innymi, iż „ww. od 1947 r. był kadrowym członkiem bandy >Cacki< [tj. sierż. Wiktora Stryjewskiego pseud. >Cacko<], a po jej zlikwidowaniu był w bandzie >Stryja< [tj. Jana Malinowskiego pseud. "Stryj"] i w czasie jej likwidacji w dn. 11 lutego 1949 r. został zabity".

IPN BU 0180/79 t. 2 (Charakterystyka nr 63, p. 66).

Zdzisław Derkus pseudonim „Urkes” i "Unkier" figuruje wraz ze stu kilkunastoma innymi żołnierzami i współpracownikami Ruchu Oporu Armii Krajowej (ROAK) oraz Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) w aktach KW MO w Bydgoszczy zatytułowanych "Charakterystyka nielegalnej organizacji >Grupa bojowa 'Mściciela'< 1945-1949". Te akta i materiały, w tym m.in. kwestionariusze osobowe żołnierzy i współpracowników ROAK i NZW oraz "karty [ich] czynów", zostały opracowane w latach 1972-1989 (na bazie dawnych materiałów UB z lat 1940-ch i 1950-ch) przez Wydział "C" Komendy Wojewódzkiej MO w Bydgoszczy. W kwestionariuszu osobowym dot. Zdzisława Derkusa pseudonim „Urkes”, "Unkier" zapisano między innymi, iż ww. to "członek grupy bojowej >Mściciela<" (tj. por. Franciszka Majewskiego pseud. "Mściciel"), który „w dniu 11 lutego 1949 r. został zabity w czasie akcji [tj. obławy grupy operacyjnej UB-KBW na 10-osobowy oddział partyzantów NZW]".

IPN By 011/4 (4/0), IPN By 09/8 t. 1 (nr 8/0).

Zdzisław Derkus pseudonim „Urkes” i "Unkier" występuje wraz ze stu kilkudziesięcioma innymi żołnierzami i współpracownikami Ruchu Oporu Armii Krajowej (ROAK) oraz Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) w obszernych aktach UB z PUBP Rypin i WUBP w Bydgoszczy z lat 1946-1949 zatytułowanych "Sprawa agenturalnego opracowania kryptonim >Leśni<". Sprawa ta dot. przede wszystkim operacyjnego rozpracowania i likwidacji zbrojnego oddziału ROAK (następnie oddziału NSZ / NZW) pod dowództwem por. Franciszka Majewskiego pseud. „Stony”, "Mściciel" - działającego w latach 1946-1948 między innymi na terenie pow. lipnowskiego i pow. rypińskiego. Akta te zawierają m.in. raporty i plany różnych jednostek UB i MO dot. rozpracowania i likwidacji ww. oddziału i innych okolicznych oddziałów ROAK i NZW, plany antypartyzanckich operacji, meldunki operacyjne, wykazy osób aresztowanych i poszukiwanych, doniesienia kilkunastu tajnych informatorów UB.

IPN By 070/278 t. 6-8 (287/III).